

СЕКЦІЯ 2

«Удосконалення процесів менеджменту, обліку та аудиту на підприємствах: світовий та вітчизняний досвід»

МОДЕЛЮВАННЯ ВИРОБНИЧИХ СТРУКТУР ОРЕНДНИХ МЕХАНІЗОВАНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

*Тивоненко І.Г., д.е.н, проф., завідувач кафедри менеджменту ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

*Махмудов І.І., к.т.н., доц. кафедри експлуатації машин та технічного сервісу
ВП НУБіП «Ніжинський агротехнічний інститут»*

*Романенко Т.В., асистент кафедри аграрної економіки
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»*

Стаття присвячена питанням організації орендних відносин сільському господарстві.

Оренда, лізинг, амортизація.

Із проведенням приватизації землі в сільському господарстві переходить на організацію орендних фірм, використання техніки та виробництва аграрної продукції. Оренда, як прогресивний дохід, по вдосконаленню виробничих відносин і якісному оновленню виробничих сил і якісному оновленню виробничих сил на селі, сприяє зацікавленню сільгосп працівників в ефективному використанні основних засобів виробництва.

В основі оренди лежить майнове найняття, договір, за яким орендодаватель в особі господарства або іншого землекористувача надає орендарю (колективу чи окремій особі) землю, техніку, виробничі приміщення інші основні фонди в тривале користування за визначену плату. Стосовно до машино використання та машино обслуговування оренда розвивається у вигляді різнобічних взаємовідносин і оренда нової і бувшої у використанні техніки на повний строк служби машин; оренда техніки на неповний строк служби машин; короткострокова оренда засобів механізації; прокат техніки; оренда в сукупності з технічним сервісом і без нього; оренда машин з виробничими найменуваннями ряд техніки на неповний строк служби машин; коротка строкова оренда засобів механізації; прокат техніки; оренда в сукупності з технічним сервісом і без нього; оренда машин з виробничими приміщеннями і ряд інших форм.

При цьому умови договору визначаються : виробничі засоби, строки оренди і орендна плата. Оренда представляє собою передану власником-орендатеlem засобів виробництва в найняття працівнику-орендарю за визначену орендну плату одночасно з правами і функціями володіння та розпорядження ними.

При оренді юридичний власник виробничих засобів не змінюється, за орендатеlem зберігається право одержання частини продукції (у вигляді орендної плати), виробленої при використанні його власності господарюючим орендарю. Орендар не є власником або співвласником виробничих засобів поки їх не викупить. Він не може їх по своїй волі продати, подарувати, поміняти. Проте економічні відносини до чужих виробничих засобів у орендаря якісно кращі в порівнянні з найнятим працівником. На період, визначеним в договорі, орендар стає якщо неповним, то багато правним виробничим господарем. Він має право самостійно визначати зміст і направлення виробництва, організувати процес виробництва (технологію, організацію праці), визначити канали постачання матеріальних ресурсів і реалізації продукції, використовувати одержаний прибуток, вибирати виробничих партнерів і форми взаємодії з ними.

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів
«Роль інститутів освіти та науки у формуванні інноваційної культури суспільства»**

Перераховані вище права орендарів реалізуються при так званій «вільній оренді». На практиці здебільшого орендні відносини діють у формі «орендного підряду» - це зобов'язання орендаря виконувати завдання (роботу) з використанням найнятих виробничих засобів. При оренвному підряді орендодавець не усувається повністю від виробничого процесу, за ним залишається функції організаційного забезпечення (постачання, реалізація, фінансові взаєморозрахунки, частково адміністративний контроль). Він дає замовлення на види і обсяги виробництва сільськогосподарської продукції і залишається її власником. Основні розмежування вільної оренди і орендного підряду, які сформовані авторами по результатам аналізу літературних джерел і практичних спостережень проведені в таблиці 1.

На основі досвіду роботи механізаторських колективів в нових економічних умовах господарювання, і наукових розробок, можна визначити принципи організації орендних механізованих підрозділів у рослинництві та вимоги до їх структури.

Орендні механізовані підрозділи у рослинництві формуються як постійні механізаторські колективи, за якими закріплюються на тривалий час (мінімум 5 років) земельні угіддя (доцільно повинні сівозміни) і які спеціалізуються на вирощуванні зернових, технічних, кормових, овочевих культур. Оренвні механізовані підрозділи забезпечуються на правах оренди необхідним набором машин, які оптимізуються по кількісному і марочному складу. Стосовно обсягів, технологій і видів виконуваних робіт та валового виробництва продукції в складі орендних механізованих підрозділів слід мати до 20 механізаторів, які повинні бути взаємозамінними.

Таблиця 1

Характеристика ознак оренди орендного підряду

Ознаки	Оренда	Оренний підряд (внутрішньогосподарська оренда)
Рівень	Сільськогосподарське підприємство(здебільшого)	Виробничий підрозділ
Орендодавець	Вищестояща організація	Адміністрація с.г. підприємства
Юридична відповідальність	Юридична особа	Не є юридичною особою (як правило)
Грошові розрахунки	Через банк	Через бухгалтерію с.г. підприємства
Орендна плата	Фіксовані платежі або відсоток від госпрозрахункового прибутку	У вигляді різниці закупівельних і розрахункових цін
Матеріально-технічне постачання і реалізація продукції	Самостійні канали постачання і реалізації	Користується каналами постачання і реалізації с. г. підприємства
Фонди розвитку виробництва і соціальної розбудови	Формує фонди згідно договору оренди	Користується фондами орендодавця

СЕКЦІЯ 2

«Удосконалення процесів менеджменту, обліку та аудиту на підприємствах: світовий та вітчизняний досвід»

Таким колективом доцільно управляти, де постійно простежується робота кожного механізатора.

Матеріально – технічні послуги орендним механізованим підрозділам (ремонт, техобслуговування машин, забезпечення посівним матеріалом, добривами, пестицидами, нафтопродуктами) здійснюється господарствами – замовниками за планово обліковими цінами.

Орендні механізовані підрозділи повинні мати оперативно-господарську самостійність у використанні трудових і матеріальних ресурсів на основі заключених договорів.

При вирощуванні та збиранні сільськогосподарських культур по узгоджених технологіях оренді механізовані підрозділи всі роботи виконуються своїми силами. Це сприяє зростанню виробничої самостійності і матеріальної відповідальності колективу за кінцеві результати праці.

Оплата праці членів орендованих механізованих підрозділів відбувається по кінцевих результатах виробництва і помісячного авансування. Розподілення кінцевого фонду зарплати здійснюється радою колективу.

Функціонування механізованих підрозділів на принципах орендованого підряду передбачає найбільш повне використання технічних засобів на механізованих польових роботах та при наданні ремонтно-обслуговуючих послуг. В цих умовах підвищується роль економічного обґрунтованих взаємовідносин між орендними механізованими підрозділами, інженерно-технічною службою, адміністрацією господарства.

В процесі вдосконалення організаційних форм орендних відносин в сільськогосподарському виробництві визначились два напрямки.

Перший напрямок – оренда поза господарська коли засоби виробництва беруть в оренду «незалежні» трудові колективи, фермери, сім'ї, що не входять до складу господарства.

Другий напрямок – внутрішньо господарська оренда, коли орендаторами стають первинні підрозділи (члени) сільськогосподарських підприємств, у яких на перших порах зберігається економічна залежність від адміністрації.

В першому випадку, хоча і забезпечується орендатору самостійні господарські права по повному спектру положень, проте поза господарська оренда на даний період зустрічається рідко. Одна з причин її отримання – це переконання багатьох господарських керівників, що поза господарська оренда є прямою загрозою традиційній формі організації внутрішньо господарського виробництва.

В другому випадку - внутрішньогосподарська оренда розповсюджена більш активно. Саме на ній зосереджена увага організаторів аграрного виробництва. За їх переконанням внутрішньогосподарська оренда реально розширює господарські права первинних трудових колективів без розрощення виробничої інфраструктури господарства і без втрати ролі загально господарського управлінського персоналу. В сільському господарстві можливі різні варіанти оренди засобів виробництва.

Схема рекомендованої організації внутрішньої господарської оренди техніки приведена на рис.1 тут виробники і обслуговуючі структури господарства виступають як обособленні орендні одиниці. Техніка знаходиться у механізованих підрозділах, колективи обслуговуючої бази надають їм платні послуги. Якщо механізатори-орендатори захочуть виконувати ремонтно-обслуговуючі роботи своїми силами, то орендні механізовані підрозділи сплачують колективам ремонтно-обслуговуючої бази вартість тимчасово орендуємого місця для виконання деяких видів спеціальних станочних робіт, одержання запасних частин і ремонтних матеріалів.

Рис.1. Схема організації внутрішньогосподарської оренди техніки

Рис.2. Схема організації лізингу техніки

Один з головних принципів орендних відносин – повернення орендуємих засобів виробництва. Природні ресурси (земельні угіддя) повинні бути повернуті орендодавцю тільки в натуральній формі, а техніка може бути повернута як в натуральній так і у вартісній формах. Як показує зарубіжний досвід перспективним методом забезпечення машинами аграрного виробництва і їх ефективного використання є орендою техніки, що одержала назву лізингу. Це особлива форма, яка несе в собі елементи поєднання оренди з фінансуванням капітальних вкладень. Як видно з рис. 2 в схемі організації лізингу техніки приймають участь три сторони: орендатор, орендодавець і постачальник. Оренда виконує тільки фінансові функції і заключає трьох сторонній договір.

Про лізинг з орендатором та на закупівлю техніки з постачальником. Вибір техніки здійснює орендатор (часто він же вибирає і постачальника) а сплачує вартість техніки лізингова компанія. Протягом визначено терміну орендатор сплачує лізинговій компанії орендну плату, яка включає фінансові затрати і прибуток. По закінченню строку договору орендуємо техніка продається по залишковій вартості орендатору, або заключається новий лізинговий договір. Основні переваги лізинга для орендатора – придбання ним машин з одночасним фінансуванням орендатор звільняється від одноразової повної оплати машин. Постачальник збільшує продажі техніки.

СЕКЦІЯ 2

«Удосконалення процесів менеджменту, обліку та аудиту на підприємствах: світовий та вітчизняний досвід»

Для фірми орендодача (часто в їх ролі виступають банки) лізинг є об'єктом вихідного вкладення капіталу. Розрізняють фінансовий і оперативний лізинг.

При фінансовому лізингу договір закладається на період, близький до строку амортизації орендуємих машин.

При оперативному лізингу строки оренди техніки значно менші строків фізичного зношення машин; в разі псування або втрати машини, яку здали в оренду, відповідальність несе орендатор; він же здійснює ремонт і догляд орендованої машини. Оперативний лізинг нагадує прокат техніки.

Основні положення моделювання орендного механізованого підрозділу приведемо на прикладі внутрішнього господарського кормовидобувного заводу. Річний обсяг виробництва кормів становить 117,4 тис. ц. з них 46 тис. ц. кукурудзяного силосу, 6 тис. ц. сіно, 48,9 тис. ц. зібраних зелених кормів і 23,5 тис. ц. зелених кормів на випас. Площа орендованої землі 483 га.

По річному календарному плану виконання всього обсягу механізованих робіт розрахуємо їх обсяг виробництва і необхідний склад машин.

Серед організаційних умов застосування орендного підряду – це визначення кількісного складу загону (12 тис.) та його структури.

Від кількісних параметрів орендного підрозділу по-перше, залежить можливість організації розподілення агрегатів по видах робіт і режим роботи механізаторів. По-друге, розмір колективу в значній мірі передумовлює його соціально – психологічний клімат. І по-третє, що саме головне, оптимізація параметрів орендного підрозділу суттєво впливає на величину виробничих затрат, а через них і на рівень внутрішньогосподарських розрахункових цін.

Розробка структури машинно-тракторного парку, з якого формується технічне оснащення орендного підрозділу, базується на оптимізації системи: посівна площа – складає машинно-трудова колектив на основі критерій максимуму виходу валової продукції при обмеженні експлуатаційних і трудових затрат.

Технологія освоєння орендного підряду закладається в тому, щоб правильно визначити: розмір орендної плати, розрахунково-договірні ціни, паливно-облікові та реалізаційні ціни. Це є ключовою ланкою, оскільки механізм орендного підряду базується на купівлі - продажу матеріальних засобів і продукції. Кормовиробничий підрозділ сплачує господарству оренду плату в розмірі амортизаційних відрахувань на певне відновлення орендованої техніки з урахуванням її балансованої вартості від строку служби.

Розрахункові ціни – це ціни на вироблену продукцію. Вони дорівнюють величині планової собівартості продукції за мінусом орендної плати. В нашому випадку при середній собівартості виробництва кормів 1,43 грн/ц і орендної плати 0,05 грн/ц розрахункова ціна 1 ц кормів становить 1,38 грн. (1,45-0,05). Внутрішньогосподарські розрахунково-договірні ціни включають експлуатаційні затрати на використання техніки, вартість оборотних засобів (насіння, добрива, пестициди, оплата наданих послуг).

Щодо встановлення планово-облікових цін, по яких орендний колектив закуповує сировину у господарства, або вони по суті формують собівартість виробництва продукції орендного підрозділу.

Взята окремо кожна ціна майже не чого не характеризує і суттєвого вмісту на формування орендних виробничих відносин не має. Активний вплив внутрішньогосподарських цін на інтереси орендного колективу проявляється тільки в їх взаємозв'язку. Так, з допомогою планово-облікових і розрахунково-договірних цін формується інтереси до кількості і вартості вироблення продукції, з допомогою з допомогою розрахунково-договірних і планово-реалізаційних цін, кількості і якості виробництва продукції.

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів
«Роль інститутів освіти та науки у формуванні інноваційної культури суспільства»**

Розрахунок за орендним кормовиробничим підрозділом здійснюється таким чином: вироблено валову продукцію в перерахунку на залікову.

Залікову книгу оцінюють по внутрішньогосподарській технологічній ціні; вона представляє сукупність всіх затрат на виробництво кормів, за виключенням загальногосподарських і загальновиробничих витрат, розмірів яких не залежить від діяльності орендованого колективу. В результаті одержують виручку від реалізації продукції. Щоб визначити госпрозрахунковий прибуток орендованого підрозділу, потрібно з суми від реалізації кормів господарству вирахувати затрати на їх виробництво, в т.ч. аванси, що виплачувалися членам колективу на протязі року. В практиці госп. розрахунковий прибуток орендованого підрозділу розраховується по формулі:

$$Гп = Вп * (Цт - Вз)$$

де, Гп - госп.розрахунковий прибуток орендованого підрозділу, грн.;

Вп - обсяг виробленої продукції в натуральному виразі, ц ;

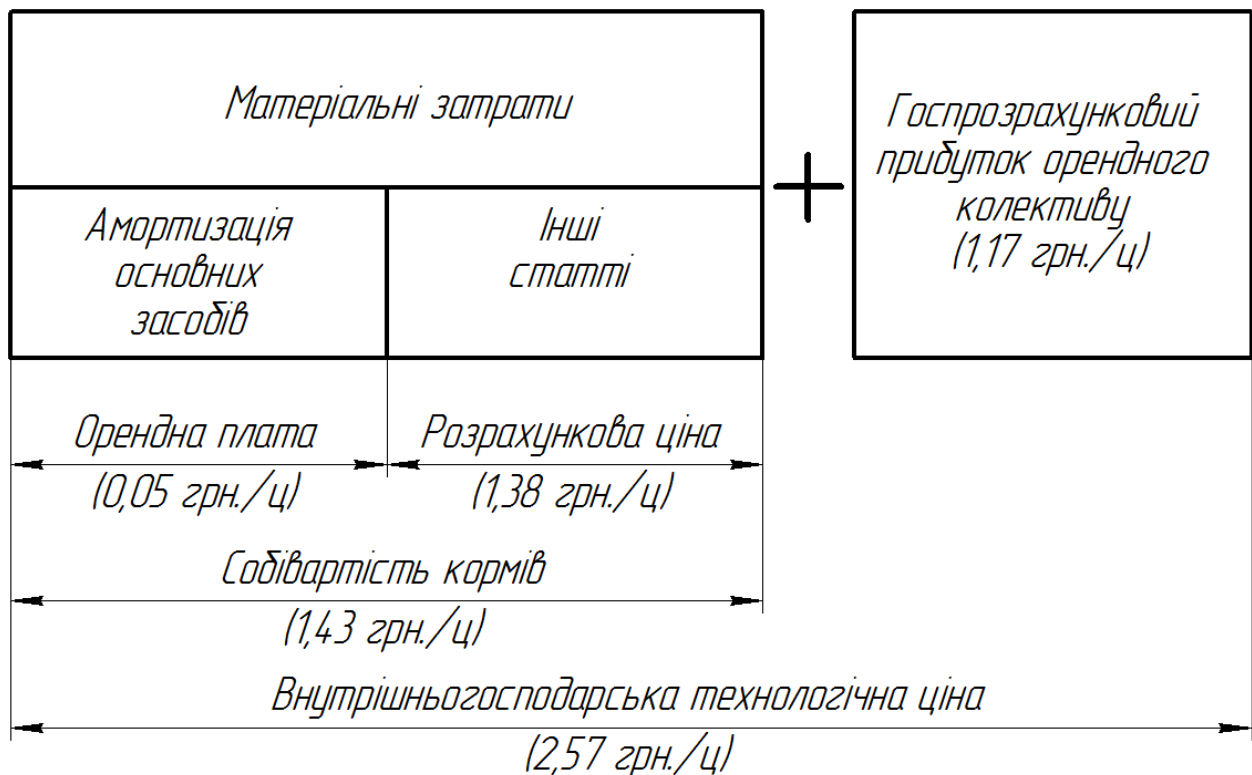
Цт - внутрішньо господарська технологічна ціна 1 ц продукції, грн./ц ;

Вз – затрати на виробництво продукції, грн. ;

В нашому випадку госп.розрахунковий прибуток орендованого механізованого кормовиробничого підрозділу становить:

$$Гп=117400*(25,7-1,43)=133836 \text{ грн.}$$

Схема економічних відносин при орендному підряді виробництва кормів приведена на рис.3.

Рис.3. Схема результатів економічних відносин при орендному підряді кормовиробничого підрозділу

СЕКЦІЯ 2

«Удосконалення процесів менеджменту, обліку та аудиту на підприємствах: світовий та вітчизняний досвід»

Для впровадження орендного підряду слід мати наступні документи і договір, розрахунковий рахунок, чекову книжку. При орендному підряду відносини між адміністрацією, господарством і орендним колективом будуються виключно по договору. Він заміняє госпрозрахункове завдання, плани, положення про оплату праці і т.д. Договір є основним юридичним документом, регулюючим відносини між договірними сторонами. Чекова книжка орендного підрозділу служить розрахунком на використані оборотні фонди та надані послуги. Для здійснення виробничої діяльності орендному підрозділу господарства бухгалтерія видає чекову книжку на аванс до 80 % планової виручки за вироблену продукцію по технологічній ціні.

Розрахунковий рахунок служить для обміну і контролю виробництва в орендному колективі. Він ведеться в двох примірниках, один з яких знаходиться в колективі, другий в бухгалтерії господарства. Форма розрахункового рахунку проста і визначена по схемі економічних інтересів сторін.

Статья посвящена вопросам организации арендных отношений сельском хозяйстве.

Ключевые слова: аренда, лизинг, амортизация.

The Article is devoted the questions of organization of leasings relations agriculture.

Keywords: lease, leasing, depreciation.

A DESIGN OF PRODUCTION STRUCTURES OF THE LEASINGS MECHANIZED SUBSECTIONS

I.G. Tivonenko, I.I. Makhmudov, T.V. Romanenko